

En ruvende merkesstein

Av alle fjellfolk en gjennom årene har støtt på og seinere er blitt god fjellvenn med, vil Magnus Kluksdal bli stående i erindringen som en av de mest markante skikkelser i den fjellverden jeg kjenner meg mest fortrolig med. Gjennom over førti års feriefjerder i Tydals- og Meråkertraktene er skaren av fjellvenner blitt ganske stor. For en som er plasert i bysamfunnet, kjennes samværet med fjellfolket herlig velgjørende. Gilde og prektige er disse menneskene, enkle og lett omgjengelige i sin måte å være på, og ofte svært originale i sitt syn på saker og hendinger.

Blant fjellfolket i traktene «mine» setter jeg Magnus Kluksdal øverst på listen. Det var ikke bare i eksteriøret han skilte seg ut. Han var i hele sin innstilling, i sitt syn på livet og menneskene, i sitt sinnelag og med sine evner til å løse oppgavene på, et unntaksmenneske. Dette gjaldt ikke minst hans yrke som fjellbonde og gjennom årrekker som vert i et vel anskrevet og hyppig besøkt turistkvarter. Hans intelligens og framsynthet ga merkbare utslag i alt hans virke. En kan nok si at hans vandring alltid gikk et godt stykke til side for alfarveien — utenfor de oppvardedde ruter, kan vi kanskje si.

Mange vil huske Magnus fra feiringen av Turistforeningens 40-års jubileum i Britannia i 1927. Stillferdig skred den tettbygde skikkelsen i sin grå vadmelsdress av heimavla ull og i sjølgjorte sko sammen med datteren Anne — selv en dyktig vertinne på Kluksdalen gjennom mange år — der han hilste på kjente og ukjente

turgåere. Med rolig blikk, en smule avventende og merkbart reflekterende, som han alltid var når han ble stilt overfor nye mennesker, håndhilste han på festdeltakerne.

Magnus var sjøllært i betydelig større grad enn fjellfolk flest. Alltid så han folk og forhold ut fra sitt eget omdømme — fra sine egne erfaringer. Han godtok ikke uten videre hva andre kunne mene om saker og hendinger, men gjorde selv opp sine meninger. Noen fant at hans måte å være på, og å si sin mening på, røpet en viss stahet. En smule sannhet lå det nok i dette, men det var ikke det vesentlige ved hans egenskaper.

Under sine studier i «marken» til sitt verk «Jämtland og Norge» oppholdt professor dr. Edvard Bull seg et par dager på Kluksdal. Det var trolig i 1925. På tilbaketuren var Bull innom avisen min, og i en samtale ga han uttrykk for sin store overraskelse etter at han hadde stiftet bekjentskap med Magnus. En uvanlig klok og intelligent mann må han være, sa professoren. Ja, hva hadde ikke en sjøllært og «sjølgjort» mann som Magnus Kluksdal høstet av erfaringer og livsvisdom fra de tidligste barneårene sine, på foreldrenes gård Kluksdal Midtre. Forfedrene hans var gruvefolk fra Røros- eller Kviknetraktene. Tidlig på 1800-tallet var de kommet fjellveien med kløvhest. Med kvinner og barn hadde de slitt seg fram til traktene omkring Lillefjell gruve for å søke et bedre utkomme her.

Sjøl skildret Magnus for meg en gang hvordan han som sekstenårs gutt hadde drevet sin første sesong i skogen og utpå vårparten stolt hentet oppgjør på Bruket. Denne kvelden kom sekstenåringen kjørende til hjemmet med matvarer han hadde kjøpt nede i bygda. På lasset lå en hel sekk mjøl — den første som kom til heimen min, fortalte han. Vi var femten til bords heime, sa Magnus, så varene kom godt med. Men da moren hans fikk se den store melsekken, klarte hun ikke å holde tårene tilbake. Noe slikt hadde hun ikke ventet å få oppleve.

Magnus Kluksdal,
slik vi husker ham

Kluksdal Østre som ble heimen til Magnus, hans hustru og barn, var ikke noe større å se til da Magnus kjøpte gården. En liten kåk nærmest var stuebygninga, et bitte lite fjøs hørte også med. Men år for år ble bedringen mer og mer merkbar. Nye hus reiste Magnus med egne hender. Han ryddet jord på skogsletta langs Klukselva. Buskapen økte fra år til år, men så slet han også hardt og tok ofte kvelden og natta til hjelp. Sjøl laget Magnus kjøreredskapene både for sommer- og vinterbruk. Han smidde beslag på vogner og hjul, og skotøyet til seg sjøl og familien laget han.

Det ble omsider en riktig pen og velstelt gård i de herlige traktene under Kluken — aust på Moa, som kluksdalingene sier. Og så kom Ludvig Sivertsen sammen med sin far — i 1910 tror jeg det var — for å akkedere med Magnus om å opprette turistkvarter på gården. Framsynt som Magnus var, slo han straks til. For folkene aust på Moa ble dette et skritt videre mot bedre økonomi, og alle som gjennom årene har gjestet Kluksdalsfolkene, vil uforbeholdent gi vertskapet sterk ros for godt stell og god hygge. Sjøl ga Magnus en gang uttrykk for sin status ved å innrømme at han var en velstandsmann å rekne for — ja, på fjellvis da, føyde han til og smilte. Det lå en viss realitet i disse ordene hans.

Gjennom samvær i mange år lærte jeg Magnus å kjenne både fra inn- og utsiden. Og mye lærdom ga samværet med ham også meg. Kveldsstundene sammen med ham ble ofte store opplevelser og ikke mindre turene til fjellvatna på fiske. I mange år drev Magnus på samme vis som de fleste fjellbønder i den tida slått i skogen og myrene. Han og barna reiste store høystakker langs skogsgrensa i Klukentraktene. Og en sommer først på tjueårene fikk han også lært meg å samle de korte grasstråene, få det slått sammen og ved hjelp av riva bærebundten på skuldra og legge det hele på høystakken. Det var slett ikke noen liketil jobb, men jeg slapp ikke før jeg mestret den noenlunde tilfredsstillende. Og Magnus skrattet og lo der vi slo oss ned på tuva for å ta en vel fortjent hvil.

Etter at eldste datteren giftet seg og svigersønnen Johan Krogstad fra Gudå tok over gardsdrifta, nøt Magnus kårkalltilværelsen i fulle drag. Sommers tid tok han gjerne turer over til Guro Østby — Storerikvollens meget populære og vennligsinnede vertinne og

seterbudeie gjennom 40—50 år. Etter et par døgnshygge her, dro han videre over til kollega Ola Stugudal. Eller han avla visitt hos «hemmansägaren» Anders Olsson på Storvallen med etterfølgende gjensitt hos hemmansägaren under Kluken. Så var Magnus en god og høyt ansett rådgiver for samene i Stordalsdistriktet. Til ham kom Stinnerbom sen., Barrock, Bergstrøm og alle de andre og fikk hjelp og gode råd. For samene var Magnus den selvfølgelige gode venn og høvedsmann gjennom mange år.

— — —

Magnus Kluksdal fikk ikke oppleve å se landet frigjort etter de fem års voldsherredømme — han døde noen få måneder før. Men gården hans, jordene og alt annet han skapte med hendene sine, står fortsatt som talende vitnesbyrd om den dyktige, sjøllærte fjellbonden, om det kloke og framsynte mennesket som la forholdene så godt til rette både for sine egne og for tusener av fjellvandrere som gjennom årrekker la turen om fjellgården aust på Moa.

Selv kjenner jeg meg dypt takknemlig for å ha hatt Magnus som venn, og stor takk er jeg skyldig Johan Rognhaug og Ida Brandtfjell, som for over førti år siden åpnet porten og viste meg vei inn i fjellriket aust ved riksgrensen.